

BIBLIOGRAFSKI RAD VJEKOSLAVA MAŠTROVIĆA

ALEKSANDAR STIPČEVIĆ
Filozofski fakultet Zagreb

UDK: 01 V. Maštrović
Stručni članak

Primljeno: 18. VI. 1993.

Maštrovićev se bibliografski rad ističe velikim brojem bibliografskih jedinica i kvalitetnim bibliografijama. On je mnoge bibliografske jedinice popratio bilješkama. Iscrpno je komentirao sve zanimljive knjige, časopise ili priloge u periodičkim publikacijama

Godine 1947. Vjekoslav Maštrović je postavljen za direktora Naučne biblioteke u Zadru. Tim datumom počinje Maštrovićeva izvanredno plodna i važna bibliotekarska i bibliografska djelatnost. Ograničit ćemo se ovdje na prikaz njegova bibliografskoga rada s obzirom na iznimnu važnost toga rada za povijest hrvatske bibliografije, te bibliografske djelatnosti u Zadru.

Tek što je preuzeo dužnost direktora Naučne biblioteke odmah je započeo sustavno skupljati bibliografske podatke o Zadru. Rezultate nije trebalo dugo čekati.

Godine 1949. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti objelodanjuje I. dio bibliografije »Jadertina Croatica« u seriji »Hrvatska bibliografija« koju je uređivao Josip Badalić.¹ Zamisao urednika ove serije J. Badalića bila je da u njoj tiska monografske bibliografije koje su trebale popuniti ogromnu prazninu koja je tada postojala u našoj bibliografiji. Premda u toj seriji (Niz C) »Hrvatske bibliografije« nije tiskano mnogo naslova, imala je ta serija veliko značenje, jer je dala poticaj, da se sustavno bibliografski obrađuju pojedini gradovi i pojedina područja od nacionalnog značenja.

1 Vjekoslav MAŠTROVIĆ, *Jadertina Croatica*. Bibliografija knjiga, časopisa i novina na hrvatskom ili srpskom jeziku u Zadru. I. dio. Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1949., XVI + 403 str. + 21 tabla.

II. dio »Jadertine Croatiae« izašao je 1954. godine,² a onda je 1977. izašla I. dopuna te bibliografije.³ Kao svojevrsni dodatak ovim knjigama izlazi 1977. godine omašna knjiga »Zadarska oznanjenja«, koja nosi podnaslov »Jadertina Croatia«, što pokazuje da je autor i tu knjigu zamislio kao dio ranijih bibliografija izašlih pod tim naslovom.⁴

Ovo veliko djelo potrebno je detaljnije opisati i upozoriti na njegovu važnost i originalnost.

V. Maštrović je u predgovoru I. dijela »Jadertine Croatiae«, na str. VII-VIII objasnio glavni cilj koji je htio tim svojim radom postići. Želio je da ta bibliografija »u prvom redu bude jedan od povijesnih i kulturnih dokumenata naše afirmacije u Zadru i u Dalmaciji, te da informira o izdavačkoj djelatnosti na hrvatskom jeziku u gradu Zadru u razdoblju od sto i šezdeset godina unatrag«. Htio je, drugim riječima, tom bibliografijom dokazati, da je knjižna proizvodnja na hrvatskom jeziku u Zadru bila vrlo plodna i da upravo velik broj tiskovina na narodnom jeziku dokazuje hrvatstvo Zadra.

Ne smije se zaboraviti vrijeme kada Maštrović sastavlja to svoje djelo. To je vrijeme obnove u ratu razrušenog Zadra, ali i vrijeme ponovnog integriranja toga grada u hrvatski kulturni i politički prostor. Trebalo je u to vrijeme pokazati, da je Zadar bio izvanredno značajno kulturno središte, uz Zagreb najvažnije u Hrvatskoj, o čemu je bjelodano svjedočila upravo izdavačka djelatnost na hrvatskom jeziku.

Bio je to pionirski rad takve vrste u nas. Građa koju je skupio u tom svom djelu bila je slabo poznata i najboljim stručnjacima kulturne i političke povijesti Zadra i Dalmacije, pa je stoga već i pojava prve knjige tog golemog djela izazvala veliku pozornost kulturne javnosti.⁵ Recenzenti koji su pisali o

2 Vjekoslav MAŠTROVIĆ, *Jadertina Croatiae*. Bibliografija knjiga, časopisa i novina izdanih na hrvatskom ili srpskom jeziku u Zadru. II. dio. Časopisi i novine. Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1954., XXIV + 575 str. + 32 table.

3 Vjekoslav MAŠTROVIĆ, *Dopuna I. Jadertina Croatiae*, I. dio, knjige. *Radovi Centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 24, 1977., str. 227-318. Rad je objelodanjen i kao posebna knjiga u nizu »Posebna izdanja« Centra JAZU u Zadru 1977. godine.

4 Vjekoslav MAŠTROVIĆ, *Zadarska oznanjenja iz XVIII, XIX. i početka XX. stoljeća*. (Jadertina Croatiae). Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1979., 553 str. + 32 tabla (Djela Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU u Zadru, knj. 6).

5 Vrlo povoljne recenzije o prvoj knjizi napisali su: Branka HERGEŠIĆ u *Vjesniku bibliotekara Hrvatske*, 1, 1950., br. 4, str. 316-321; Ante M. STRGAČIĆ u *Zadarskoj reviji*, 1, 1952., br. 2, str. 46-47; I. SINDIK u *Istoriskom časopisu* (Beograd), knj. III, 1952., str. 288-289.

I. knjizi »Jadertine Croatice« s pravom su isticali njzinu vrijednost kao nepresušnog izvora informacija ne samo o opisanim knjigama, nego i o izdavačima, tiskarima, političkoj orijentaciji onih koji su te knjige pisali, izdavali i raspačavali. Dr. Maštrović je, naime, uz opise pojedinih bibliografskih jedinica, dao i vrlo opširne bilješke u kojima je razrješavao pseudonime, otkrivao pozadinu pojave pojedine publikacije u određenom povjesnom trenutku itd. No, recenzenti su također upozorili na značenje te bibliografije s obzirom na politički trenutak u kojem se ona pojavila i na njenu političku i nacionalnu poruku.

U I. dijelu »Jadertine Croatice« opisao je Maštrović 1803 monografske publikacije, a u »Dopuni I« još 327. Upravo te brojke, za koje ni sam Maštrović nije smatrao da su konačne, na najbolji način su opravdale Maštrovićev ogroman trud u skupljanju podataka za tu bibliografiju, jer one potvrđuju osnovnu autorovu misao, da je Zadar bio izvanredno važno tiskarsko-izdavačko središte na hrvatskom jeziku.

Posao u koji se upustio V. Maštrović nije bio nimalo lak s obzirom na tešku situaciju u kojoj su se našle javne i privatne knjižnice u Zadru nakon velikih razaranja grada tijekom II. svjetskog rata. Trebala je nadljudska energija i upornost da se u sačuvanim knjižnicama pronađu knjige na hrvatskom jeziku. Nije samo rat, osim toga, bio kriv za uništenje knjiga na hrvatskom jeziku, nego i netrpeljivost talijanskih fašista prema hrvatskom jeziku i Hrvatima općenito, pa je zato trebala velika domišljatost i hrabrost onima koji su u doba fašizma držali knjige na hrvatskom jeziku u svojim kućama. Zbog svega toga Maštrović se morao obraćati za pomoć i knjižničarima iz drugih gradova u nastojanju da kompletira što je više moguće korpus hrvatskih publikacija koje je uvrstio u »Jadertinu Croaticu«. Rezultat pomoći mnogih knjižničara, ali i drugih istraživača diljem Hrvatske, bila je »Dopuna I«, no ni objelodanjivanjem te »Dopune« nije Maštrović zaključio svoj posao na toj bibliografiji. Zato u predgovoru »Dopune« i obećaje: »Nastavit ćemo s istraživanjem naših knjiga izdanih u Zadru u spomenutom razdoblju, a koje dosada nismo bibliografski obradili.«⁶

Ne manje važan je II. dio »Jadertine Croatice« u kojem je bibliografski obradio časopise i novine na hrvatskom jeziku objelodanjene u Zadru od 1806. (Kraljski Dalmatin - Il Regio Dalmata) pa sve do pedesetih godina XX.

6 *Dopuna I. Jadertina Croatica. Zadar, 1977., str. 7.*

stoljeća, tj. do dana kada je Maštrović sastavljao svoju bibliografiju. Opisano je ukupno 112 listova i časopisa. Kao i u I. dijelu »Jadertine Croatice« autor je dao, uz pojedine bibliografske jedinice, opširne bilješke, s tom razlikom što su bilješke u II. knjizi nerijetko tako opširne, da se može reći da predstavljaju prave studije o dotičnoj novini ili časopisu. Tako je npr. uz natuknicu »Narodni list« autor napisao bilješku od osam stranica! Sve najvažnije što je trebalo reći o tom listu, kao i o drugim zadarskim časopisima i listovima, rečeno je u tim bilješkama, tako da je ta knjiga »Jadertine Croatice« svojevrsna kulturna i politička povijest zadarskog novinstva. Nijedna druga bibliografija periodičkih publikacija u Hrvatskoj nema tako mnogo dragocjenih podataka, često crpljenih iz arhivskih izvora, za povijest novinstva kao što ih ima ova Maštrovićeva bibliografija. Maštrović bibliograf u ovom radu kao da ostaje u sjeni Maštrovića kao zadarskog povjesničara. Listajući ovaj dio »Jadertine Croatice« dobiva se dojam, da je glavni cilj autora bio upravo rekonstrukcija političkih, kulturnih i posebice izdavačkih prilika u Zadru, a ne samo puko nabranjanje i opisivanje bibliografskih jedinica. O svakoj periodičkoj publikaciji Maštrović daje pregled njezina povijesnoga razvitka, njezinu političku orijentaciju, te promjene te političke orijentacije tijekom njezina izlaženja, promjenama u uredništvu i sastavu suradnika i sl., pa se zato ovaj dio »Jadertine Croatice« može smatrati više kao povijest novinstva i izdavaštva u Zadru negoli kao uobičajena bibliografija.⁷

Ta se konstatacija još više odnosi na treći i završni dio »Jadertine Croatice« u kojem su obrađena »zadarska oznanjenja«. Treba odmah reći da je ta knjiga jedinstvena u našoj bibliografskoj literaturi, jer nitko ni prije, niti poslije Maštrovića ništa sličnoga nije pokušao uraditi.⁸ Držimo, da je ova posljednja knjiga »Jadertine Croatice« ne samo kruna Maštrovićeva bibliografskog rada, nego i jedan od najznačajnijih bibliografskih pothvata u nas.

7 O II. knjizi »Jadertine Croatice« pisali su recenzije Čedo ŠKORIĆ u *Glasi Zadru*, 30. X. 1954., str. 4; Niko MARTINOVIĆ u *Istorijskim zapisima*, 7, 1954., knj. X, str. 650-653; Jakša RAVLIĆ u *Vjesniku bibliotekara Hrvatske*, 4, 1955.-1957., br. 1-4, str. 108-110; Ante M. STRGAČIĆ u *Zadarskoj reviji*, 3, 1954., br. 4, str. 369-374.

8 Na značenje te knjige upozorili su recenzenti Stjepo OBAD, Na izvorištima povijesti, *Oko*, 9, 1981., br. 232, str. 16; Kosta MILUTINOVIĆ, V. Maštrović: *Zadarska oznanjenja*, *Pregled* (Sarajevo), knj. 71, 1981., br. 2, str. 246-248; Mirjana ŠOKOTA, Novi izvori za proučavanje prošlosti Zadra i Dalmacije, *Zadarska revija*, 29, 1980., br. 4, str. 325-328; Slobodan P. NOVAK, V. Maštrović: *Zadarska oznanjenja*, *Dometi*, 13, 1980., br. 7, str. 109-111; ISTI, Više od »oznanjenja«, *Vjesnik*, 41, 1980., br. 11697, 19. III. str. 10; Tereza GANZA-ARAS, V. Maštrović: *Zadarska oznanjenja*, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 24, 1979.-1980., br. 1-4, str. 334-336; Lucijan KOS, *Naše more*, 28, 1981., br. 1-2, str. 62.

Građa koju je Maštrović skupio u toj knjizi svrstava se obično u tzv. sitni tisak, tj. u onu kategoriju tiskovina koja ima efemerno, manje važno značenje, pa se stoga takva građa ne obrađuje čak ni u nacionalnim bibliografijama.

Maštrović je, međutim, shvatio od koliko su dokumentarne važnosti plakati (oznanjenja) za proučavanje ne samo političke situacije, nego i svekolikog kulturnog, gospodarskog itd. života u Zadru i Dalmaciji. Skupljajući tu građu po knjižnicama i arhivima samoga Zadra, a onda i mnogih drugih gradova u Hrvatskoj i izvan Hrvatske, uspio je otkriti 1247 oznanjenja koja se datiraju od 1793. do 1921. godine. Treba podsjetiti da su vlasti (austrijska i francuska) upravo plakatima najčešće komunicirale s javnošću, posebice u vrijeme kada u Zadru nije bilo novina. One su oznanjenjima obavještavale javnost o uvođenju različitih poreza, o svečanostima koje su se održavale u gradu u povodu dolaska nadvojvode Franje Karla 1842. godine i o drugim svečanostima u sličnim prilikama, o zabrani jedenja uginulih životinja, o osnivanju vojnog invalidskog fonda itd. Maštrović daje, uz bibliografski opis oznanjenja, i opširnu bilješku o sadržaju svake obrađene jedinice, daje uz to i literaturu u kojoj se osvjetljavaju događaji o kojima se govori u oznanjenju. Nema sumnje, da veliki broj stručnjaka različitih znanstvenih disciplina, nalazi u toj knjizi dragocjene podatke za povijesna istraživanja disciplina kojima se bave.

Možemo sa sigurnošću pretpostaviti, da bi V. Maštrović nastavio s objelodanjivanjem daljnjih dopuna I., II. i III. knjizi »Jadertine Croatiae«, jer je bio svijestan da bibliografski posao nije nikada dovršen. Nova građa se pronalazila ne samo u zadarskim javnim i privatnim knjižnicama, nego i u knjižnicama i arhivima u drugim gradovima, a tako će to biti još dugo, pa će jednom neki drugi bibliograf morati izrađivati dopune »Jadertine Croatiae« koje nije stigao napisati V. Maštrović.

Kada danas, s male povijesne distance, ocjenjujemo Maštrovićevu »Jadertinu Croatiae«, uza sve komplimente i pohvale koje smo ovdje izrekli, kao i pozitivne ocjene koje su bile napisane u vrijeme kada su se te bibliografije pojavile, moramo upozoriti na jednu pojedinost u koncepciji »Jadertine Croatiae« o kojoj se danas, skoro pola stoljeća nakon završetka II. svjetskog rata može i drukčije razmišljati.

U vrijeme kada je V. Maštrović koncipirao »Jadertinu Croatiae« bilo je od posebnog značenja skupiti na jednom mjestu sve što je na hrvatskome

jeziku tiskano u Zadru i time dokazati, da je Zadar tijekom XIX. i u prvoj polovici XX. stoljeća bio jako hrvatsko kulturno i političko središte. Tom je bibliografijom, po riječima samog V. Maštrovića, trebalo dokazati da ta plodna izdavačka djelatnost »usprkos nesklonosti tadašnjih nenarodnih režima i jednog dijela inteligencije, ukazuje na narodnost i jezičnu pripadnost siromašnih građana iz Zadra i okolice koji su bili pretežna većina stanovništva, ali su bili politički bespravni i ekonomski nemoćni.«⁹

Mišljenja smo da se hrvatstvo Zadra nije moralo dokazivati uporabom hrvatskoga jezika u tiskovinama, jer su mnogi pisci, u čije se hrvatstvo ni jednog trenutka ne može sumnjati, vrlo često pisali hrvatskim ali i talijanskim jezikom, pa čak i samo na talijanskom. Po načelima nacionalnih bibliografija - a »Jadertina Croatica« je koncipirana kao neka vrsta nacionalne bibliografije ograničena na jedan grad - u tu je bibliografiju trebalo uvrstiti sve bibliografske jedinice hrvatskih autora bez obzira jesu li napisane hrvatskim, talijanskim, latinskim ili njemačkim jezikom.

Sam Maštrović, pišući III. dio tog djela, našao se u neprilici kada je trebalo odlučiti što uvrstiti u taj dio bibliografije, a što ne. Oznanjenja, naime, rijetko su tiskana samo na hrvatskom jeziku, a mnogo češće dvojezično (hrvatski i talijanski), odnosno trojezično (hrvatski, talijanski i njemački, odnosno mnogo rjeđe, hrvatski, talijanski i francuski). Maštrović je odlučio u bibliografiju uvrstiti »samo oznanjenja u kojima je bio i hrvatski tekst, a izdana su i tiskana u Zadru.«¹⁰ Na žalost, mnoga važna oznanjenja nisu u bibliografiju uvrštena zato što u njima nema i hrvatskog teksta, što je velika šteta, jer i ona na stranim jezicima spadaju u građu važnu za hrvatsku kulturnu, političku, gospodarsku itd. prošlost.

U nastojanju da što potpunije bibliografski obradi grad Zadar Maštrović je sastavio i druge bibliografije od kojih se neke mogu smatrati komplementarnima »Jadertini Croatici«. Takva je »Bibliografija knjiga izdanih u Zadru od 1797. do 1814. godine (*Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku*, 1, 1952., str. 385-416) u koju je uvrstio sve knjige tiskane u Zadru bez obzira na jezik na kojem su napisane. U toj je bibliografiji Maštrović primijenio drukčiju i bez sumnje ispravniju koncepciju od one koju je primijenio u »Jadertini Croatici«. Koliko je to bila ispravnija koncepcija može se lako iščitati iz same bibliografije. U njoj nalazimo djela Andrije Dorotića, Ivana

9 Vjekoslav MAŠTROVIĆ, *Jadertina Croatica*, I, str. VII-VIII.

10 V. MAŠTROVIĆ, *Zadarska oznanjenja*, str. 22.

Luke Garanjina, Ivana Kreljanovića, Frane Tomašića itd. na talijanskom jeziku, te Ivana Lucića na latinskom itd. Samo se po sebi razumije, da djela tih pisaca spadaju u »kroatiku« bez obzira što nisu napisana na hrvatskome jeziku, pa se stoga može žaliti što ta djela nisu našla svoje mjesto i u »Jadertini Croatici«.

U ovu skupinu bibliografskih radova možemo pribrojiti i rad »Radovi o Zadru i okolici« koji je tiskan u zborniku *Zadar* (Zagreb, Matica hrvatska, 1964., str. 763-806). Maštrović je i u ovaj rad uvrstio samo radove Hrvata (na hrvatskom i talijanskom jeziku), ali ne i radove Talijana, Nijemaca itd. U predgovoru te bibliografije pokušao je Maštrović opravdati svoj postupak tvrdnjom da »većina je djela stranih autora naučno nepouzdana s iskrivljenim činjenicama i navodima, a prema tome i tendencioznim zaključcima«. Ne dovodeći ni jednog trenutka u pitanje vrijednost i korisnost ove bibliografije teško nam je složiti se s tim tvrdnjama, jer se ne može osporiti činjenica da su lokalni talijanski povjesničari, npr. Giuseppe Praga ili Vitaliano Brunelli (ali i mnogi drugi) iznijeli u svojim radovima vrlo vrijedne rezultate svojih arhivskih istraživanja. Činjenicu, pak, da su ti povjesničari znali svoje zaključke obojiti protuhrvatstvom bilo je bibliografu lako neutralizirati objašnjenjima, toliko uobičajenim u bibliografijama, u bilješkama.

Ovaj prigovor vrijedi, ali u manjoj mjeri, i za »Bibliografiju knjiga o Zadru i okolici od 1946. do 1954« (*Zadarska revija*, 1, 1952., br. 2, str. 44-45; br. 3, str. 258-260). U samom Zadru, naime, u obrađenom periodu ne tiskaju se knjige na talijanskom ili nekom drugom jeziku, a ono što se u to vrijeme objelodanjuje u Italiji najčešće nema znanstvenu ili dokumentarnu vrijednost koju su imali radovi talijanskih znanstvenika iz ranijih vremena. Ipak, u jednoj budućoj bibliografiji o Zadru, koja će se jednom morati napisati, morat će naći svoje mjesto i one brojne knjige i još brojniji radovi, znanstveni i publicistički, koji su, posebice u novije vrijeme, tiskani u Italiji, bez obzira na njihovu političku ili nacionalističku, pa čak i iredentističku, orijentaciju. Posebice to vrijedi za memoarsku literaturu u kojoj se često nalaze dragocjeni podaci o događajima u Zadru od Rapalla do 1943. godine, no ne smiju se zaboraviti i oni radovi, koji izlaze u znanstvenim časopisima u Italiji, koji nisu iredentistički obojeni i koji predstavljaju stvaran doprinos povijesti Zadra i Dalmacije. To vrijedi, dakako, i za ne mali broj radova na njemačkom, francuskom itd. jeziku.

Popis Maštrovićevih bibliografija posvećenih Zadru time nije gotov. Skupljajući marljivo sve tiskopise što su se odnosili na Zadar objelodanio je i više bibliografija koje se izravno ili neizravno odnose na Zadar.¹¹

Posebno treba izdvojiti bibliografije o pojedinim znanstvenim područjima kojima se posebno bavio i o kojima je pisao znanstvene rasprave. Tako je objelodanio bibliografiju o jezičnom pitanju u Dalmaciji,¹² bibliografiju radova Grge Novaka,¹³ o izdavačkoj djelatnosti Instituta (odnosno Centra) Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru kojemu je Maštrović bio dugogodišnji direktor.¹⁴

Pomorstvo u cjelokupnom Maštrovićevom znanstvenom i publicističkom opusu zauzima vrlo istaknuto mjesto, pa nas zato ne čudi što je i to znanstveno područje bibliografski obradio. Njegov rad »Bibliografija rasprava i članaka (1945-1962) pomorstva Jugoslavije« tiskan kao zasebna, III. knjiga jubilarnog »Pomorskog zbornika« (Zagreb, 1963.) spada među najobimnije Maštrovićeve bibliografije i svjedoči o njegovu trajnom zanimanju za pomorsku problematiku.¹⁵

Maštrovićev bibliografski opus je impozantan ne samo zbog tisuća bibliografskih jedinica koje je uvrstio u svoje brojne bibliografije, nego i zbog visoke kvalitete tih bibliografija. Njegova »Jadertina Croatica« nije puki regulator bibliografske građe. Bilješke kojima su mnoge bibliografske jedinice popraćene otkrivaju nam da Maštrović nije bibliografski rad shvatio samo kao skupljanje i nizanje bibliografskih jedinica. Sve zanimljivije knjige,

11 »Bibliografija drama objavljenih tiskom u Zadru na hrvatskom jeziku«, *Zadarska revija*, 3, 1954., br. 1, str. 64-65; »Bibliografija književnih radova Petra Preradovića, kao i pjesama, članaka i rasprava o njemu objavljenih u Zadru«, *Zadar*, Naučna biblioteka, 1952.

12 »Prilog bibliografiji o jezičnom pitanju u Dalmaciji (1867.-1913.)«, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 8, 1961., str. 457-477.

13 »Bibliografija radova akademika Grge Novaka«, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 6-7, 1960., str. 605-635.

14 »Bibliografski prikaz knjiga (1954.-1974.) i rasprava (1966.-1974.) izdanih od Instituta za historijske i ekonomske znanosti Jugoslavenske akademije u Zadru«, *Radovi Centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 21, 1974., str. 339-360; »Izdavačka djelatnost Instituta odnosno Centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru u dvadesetpet godina djelovanja (1954.-1978.)«, *Radovi Centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 25, 1978., str. 499-510.

15 U II. knjizi tog jubilarnog »Pomorskog zbornika« (Zagreb, 1962.) objelodanio je V. Maštrović rad »Bibliografija knjiga (XIX i XX st.) pomorstva Jugoslavije« (na str. 1917-1951). Ova bibliografija sadrži 802 bibliografske jedinice. Maštrović je, osim toga, sastavio i »Bibliografski prikaz knjiga i rasprava izdanih od Društva za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije u razdoblju od 1963. do 1967. god. 2, *Pomorski zbornik*, 5, 1967., str. 863-882.

časopise ili priloge u periodičkim publikacijama iscrpno je komentirao, tako da su neke od njegovih bilješki prave povijesne studije, dragocjene za svakoga tko se zanima za kulturnu i političku povijest Zadra i Dalmacije. Sama činjenica da se te bibliografije često citiraju u znanstvenim raspravama dovoljno govori o njihovoj vrijednosti.

Kao bibliograf Zadra bio je i ostao nenadmašan. Zahvaljujući njegovom radu, Zadar je grad koji je najpotpunije bibliografski obrađen u Hrvatskoj.

*Aleksandar Stipčević: BIBLIOGRAPHICAL WORK
OF VJEKOSLAV MAŠTROVIĆ*

S u m m a r y

In Maštrović's bibliographical work there are numerous bibliographic units and quality bibliographies. He accompanied by notes many a bibliographic unit. He comprehensively commented all interesting books, magazines or reviews in periodical editions.

